

Foto: Jan H. Sævi

Ashild Ønvik Pedersen
Institutt for biologi
Universitetet i Tromsø

Den produktiv elgstammen

- lokal forvaltning med driftsplanbasert uttak
- hvilken kjønns- og aldersmessig sammensetning gir størst avkastning?

Del I

Lokal forvaltning med driftsplanbasert uttak

- Lokal forvaltning av vilt og fisk
- Nasjonale målsettinger
- Rammer
- Prosess
- Driftsplanen

Del II

Hvilken kjønns- og aldersmessig sammensetning gir størst avkastning?

- Slaktevekter
- Kjønnsforholdet
- Alderssammensetning
- Avskytningsstrategier

Lokal forvaltning av vilt og fisk - 2006

- driftsplanbasert forvaltning – rettighetshavere utarbeider driftsplaner
- målretta elgforvaltning som forutsetter samsvar mellom status, mål og tiltak
- målretta elgforvaltning som gir god ressursutnyttelse skal bidra til;
 - a) store dyr
 - b) høy kalveproduksjon
 - c) naturlig kjønnsforhold

DN's hovedmål

- Kommunen = offentlig forvaltningsorgan
- Rettighetshavere – praktisk og finansielt ansvar for viltressursene
- Rettighetshavere – felles organisering
- Forvaltning av ressursene basert på driftsplaner

Rammer

- Biologisk bæreevne
- Naturnær bestandsstruktur
- Stabil avkastning
- Biologisk mangfold
- Økonomisk bæreevne
- Konflikt til andre brukergupper

Fra lite vald til stort vald.....

- Stammerettet forvaltning – felles målsettinger.
- Rettighetshavere deltar aktivt/styrer forvaltningen.
- Muligheter for tilskudd øker.
- Feilskutte dyr kan overføres andre jaktfelt / rettes opp nest år.
- Mindre administrasjon.
- Valdsamarbeidet – grunnlag for samarbeid om annen utmarksutnytting.

Prosess

Overføring av ansvar fra kommunen til valdets samarbeidsorgan

Samarbeidsorgan
Vedtekter / innmeldingserklæring

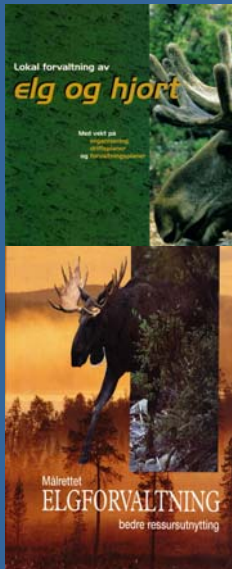
Samarbeidsorgan
Driftsplan

Kommunen – godkjenner biologiske del
Avskytningssavtale

Samarbeidsorgan
Fordeler fellingstillatelser

Driftsplan

- Biologi
- Næring
- Drift/gjennomføring og økonomi

Biologisk del - status og vurderinger

- Elgens utbredelse / trekkforhold
- Beitetilgang – beiteskader
- Trafikkdrepte dyr
- Sett elg data
- Felt elg data

GODE BEITER

DÅRLIGE BEITER

	<u>slaktevekter</u>	
høy		lav
	<u>kalvingstidspunkt</u>	
tidlig		seint
	<u>kjønnsmodning</u>	
tidlig		sen
	<u>drekthet</u>	
høy		lav
	<u>kalveprosent</u>	
høy		lav
	<u>hårfelling</u>	
tidlig		sen

Figur: Hjeljord (2001)

Sett elg data

Sett elg er summen av jegerens observasjoner

► norsk elgforvaltning i dag

- Sett dyr / dagsverk
- Sett ku / okse
- Sett kalv / kalvku
- Sett kalv / ku

Del II

Den produktiv elgstammen

- hvilke kjønns- og aldersmessig sammensetning gir størst avkastning?

- slaktevekter
- kjønnsforholdet
- alderssammensetning
- avskytningsstrategier

Slaktevekter

- Kuenes kalveproduksjon henger sammen med vekt og vekt avhenger av beitegrunnlaget om sommeren
- Utvikling av slaktevekter gir en indikasjon på om bestanden utvikler seg i tråd med målene
- Nøyaktig aldersbestemmelse av kalver og årringer – vekt av disse dyrene er en god indikator på bestandens størrelse i forhold til beitegrunnlaget
- Innføre vektgrenser ku/kvige (< 140/150 kg)

Kjønnsforholdet

- Verdi for forholdet mellom ku og okse
- Endringer i ku okseforholdet mellom år forteller om okseandelen øker
- Anbefalt $1,5 \leq$

Alderssammensetning

NB! Naturnær bestandsstruktur

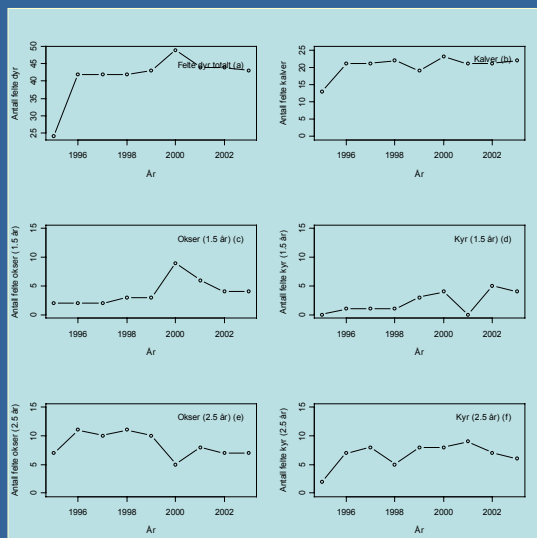
- Fellingsstatistikk og kjevemateriale – rekonstruere bestanden
- Hvor mange og hvilke dyr som felles avgjør bestandens framtidige tilvekst og kvalitet

Hvordan skaffe kunnskap om alderssammensetningen?

- Kalv/ungdyr – nøyaktig aldersbestemmelse
- Høyt ku/okse → lav gjennomsnittsalder okse
- Høy andel tvillingkalver → andel fullvoksne, eldre kuer er god

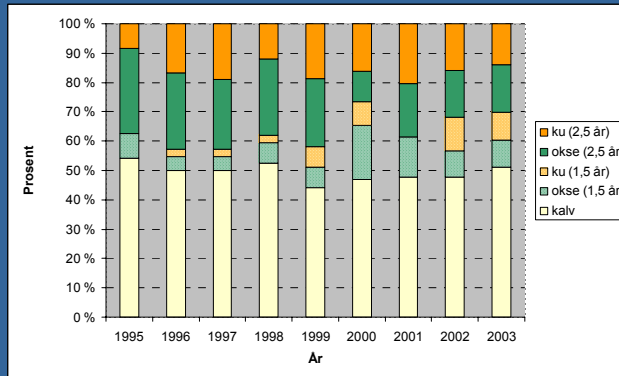
- ku/okse forholdet < 1,5
- < 50 % hanndyr i uttaket av årringer
- kalv/ku min. 0,65
- slaktevekter – kalv/årring

Felt elg data (hele området)

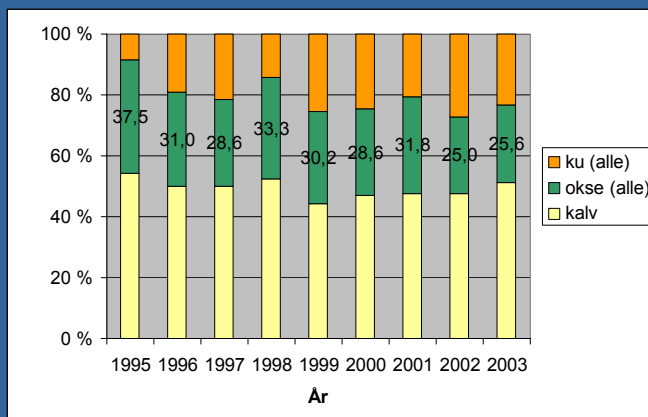

Figurer: Bård-Jørgen Bårdsen

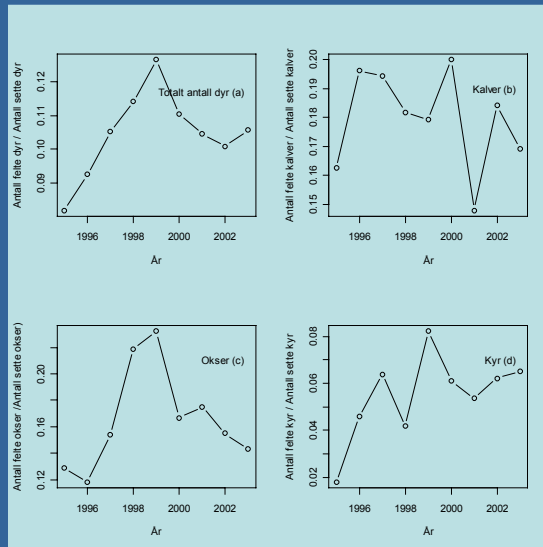
Prosentvis fordeling av felt elg 1995-2003 fordelt på aldersklasser (hele området)

Prosentvis fordeling av felt elg 1995-2003 fordelt på kalv, hunn- og hanndyr (hele området)

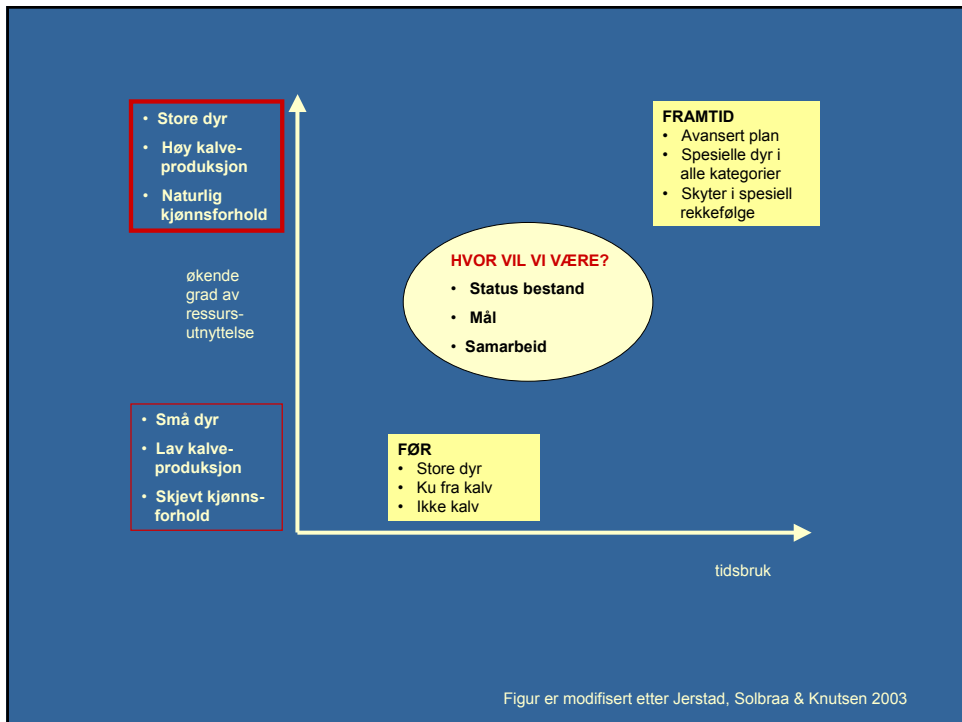
Felt elg av sett elg (hele området)

Figurer: Bård-Jørgen Bårdsen

Avskytningsstrategier

- Bestandssituasjon og naturgrunnlag – viktig for valg av avskytningsstrategi
- Organisering og samarbeid – betingelse for å gjennomføre høstingsstrategien

Enkel, målretta og planstyrt avskytning

Innspill til avskytningsstrategi

- Kjønnforholdet – øvre grense andel totalt okseuttak (årring og voksen)
- Nedre grense i uttaket av kalv, årringskviqe og ku under vektgrensen
- Kalv og årringer – 65-70 % av uttaket
- Vektgrense for ku (140/150 kg)

Tommelfingerregler.....

skyt mange dyr

→ sikre at bestanden ikke overskrider områdets bæreevne

skyt stor andel unge dyr

→ øke gjennomsnittsalderen og kalveproduksjonen per ku

skyt mindre dyr blant de voksne

→ sikre fullvoksne, eldre produksjonsdyr

skyt det minste dyret når du kan velge mellom flere

→ sikre fullvoksne, eldre produksjonsdyr

spar okse

→ bedres ku/okseforholdet og alderen på oksene økes

spar ku med tvillingkalv

→ sikre fullvoksne, eldre produksjonsdyr

